

 UPPSALA
UNIVERSITET

Sociala skillnader i samhället

Inspelad föreläsning version 20 nov. 2015

Donald Broady <donald.broady@soc.uu.se>
Utbildnings- och kultursociologi (SEC), Uppsala universitet
www.skeptron.uu.se/broady/sec/

Jfr. en annan inspelad föreläsning, "Sociala skillnader i utbildningssystemet", som tar vid där denna föreläsning slutar.

Se även en tillhörande handout där somliga detaljrika grafer och sammantällningar finns återgivna i större och mer läsbart format.

 Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec/

1

 UPPSALA
UNIVERSITET

Pierre Bourdieu 1930-2002

Nyckelbegrepp:

- Habitus
- Kapital
- Fält
- Strategier
- Det sociala rummet

För definitioner av nyckelbegreppen, se s. 2 i handout, under rubriken "Verktygslådan".

 Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec/

3

 UPPSALA
UNIVERSITET

Verktygslådan

Kapital är en del som symboliska och materiella tillgångar. Bourdieu skiljer mellan olika arter av kapital: *kulturellt kapital* (kultiverat språkbruk och förtörichthet med den s.k. hukommelsen, formidlar som Frankrike förvaras fram i i hukommelsen), *socialt kapital* (relationer och kontakter inom och utanför organisationer, skolkamrater, kändisar) och *ekonomiskt kapital* (materiala tillgångar samt kännedom om ekonomiskt spelregler). Iante märker mer speciella kapitalarter såsom *symboliskt kapital* (medborgarskap, ära och prestisj) och *ideologiskt kapital* (den lärda världen) eller "intelligens kapital". En tillgång i vilken som helst fungerar som *symboliskt kapital* i de sammanhang där den tillerkännes värde. Låt säga en cirkulationsanalys i ett system där man har kapital som är betydelsefullt som symboliskt kapital men inte används för att utveckla sin litteratur.

Med *habitus* avses en rad av dispositioner som tillåter människor att handla, tänka och orientera sig i den sociala världen. Människans habitus grundlades genom de vanor hon införlivat i familjen och skolan och fungerar sedan som ett seglivt och ofta omedvetet handlingsinstrument. *Habitus* kan betraktas som förfolgsplikt kapital.

Strategier är individers, gruppers eller institutioners försök att vänta värdet på sitt kapitalinnehav och att försvara eller förbättra sin position. *Kapital* är ofta det som förfogas för att utveckla sin position och sätta tillräcklig "värde" (eller "intresset", "investering", "vinst") – på annat sätt än i värdspråketer eller i ekonomiskt vokabulär där man brukar avse medvetna föreställningar och överlägt kalkyl.

Det sociala rummet är systemet av relationer mellan de positioner som intages av olika sociala grupper (klasser, klassifikationer, yrkesgrupper). Bourdieu undersöker hur det sociala rummet kan sättas till rätt i en bestämd strukturering. Den dominerande klassen är det sättet som överläkare, vilken enligt Bourdieu består av två stora fraktioner, är en del av "dominerande" ekonomisk fraktion där företagsledare spelar en framträdande roll och i andra delen en "dominerande" kulturskola. Dominerande klassen är den som har den högsta positionen i klängdet "häriska" alltsör vadsläktat i nutida svenska öron, annars kunde Bourdieu inte dominante på god svenska övervänt med "den härskande klassen"

 Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec/

4

 UPPSALA
UNIVERSITET

Förklaringsmodell à la Bourdieu

En enkel förklaringsmodell som man finner i alla studier inom Bourdieu-traditionen

 Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec/

5

 UPPSALA
UNIVERSITET

Förklaringsmodell à la Bourdieu

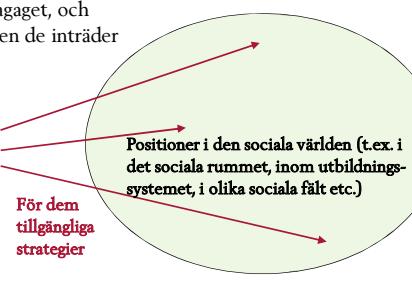
Utforska mötet mellan

- vad människor har i bagaget, och
- den sociala världen i vilken de inträder

Individer (eller sociala grupper) utrustade med vissa dispositioner (habitus) och andra tillgångar (kapital)

Positioner i den sociala världen (t.ex. i det sociala rummet, inom utbildningssystemet, i olika sociala fält etc.)

För dem tillgängliga strategier

 Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec/

9

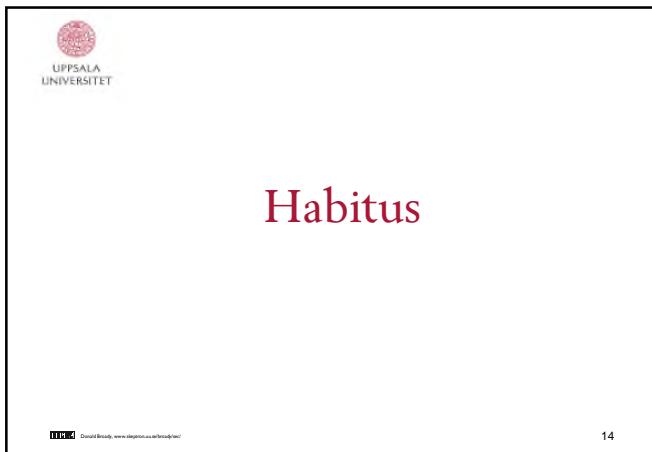
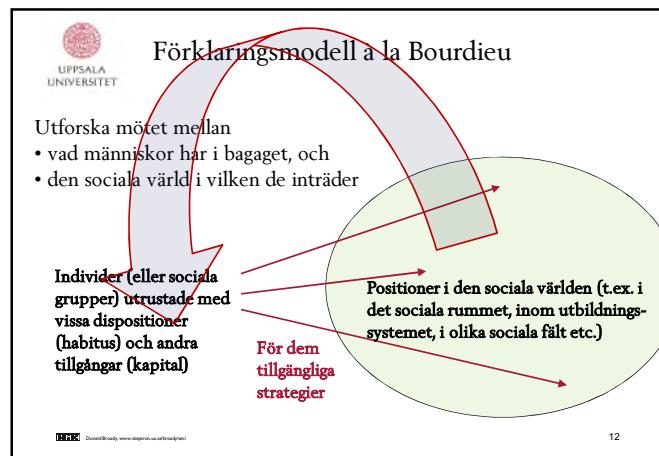
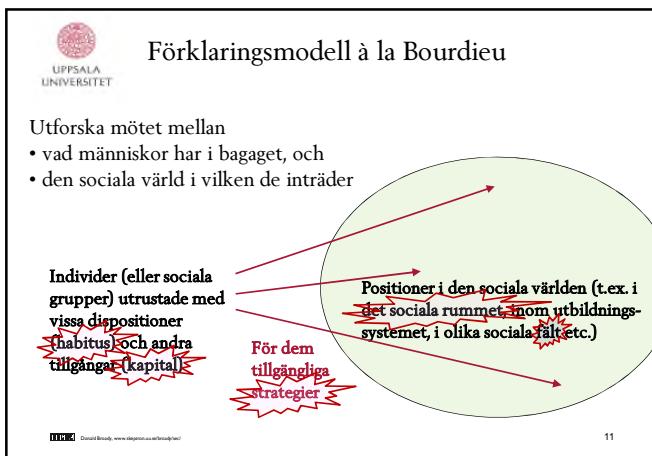
 UPPSALA
UNIVERSITET

Strategier

Strategier är individers, gruppers eller institutioners försök att vänta värdet på sitt kapitalinnehav och att försvara eller förbättra sin position. Sådana försök är ofta mer eller mindre omedvetna.

 Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec/

10

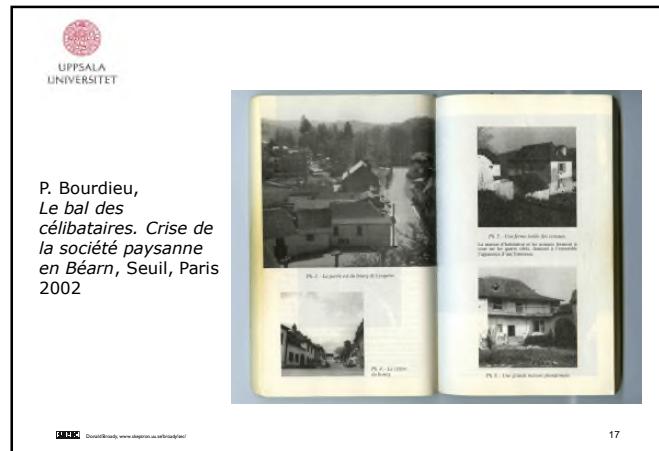
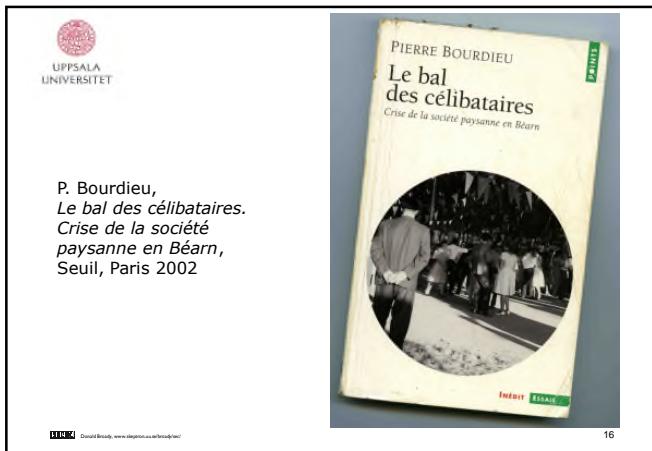
Habitus

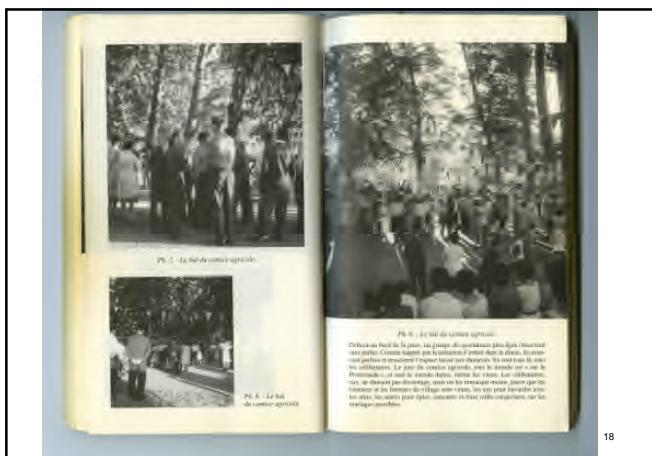
Definition förslagsvis:

Habitus är system av dispositioner som tillåter mänskor att orientera sig, tänka och handla i den sociala världen.

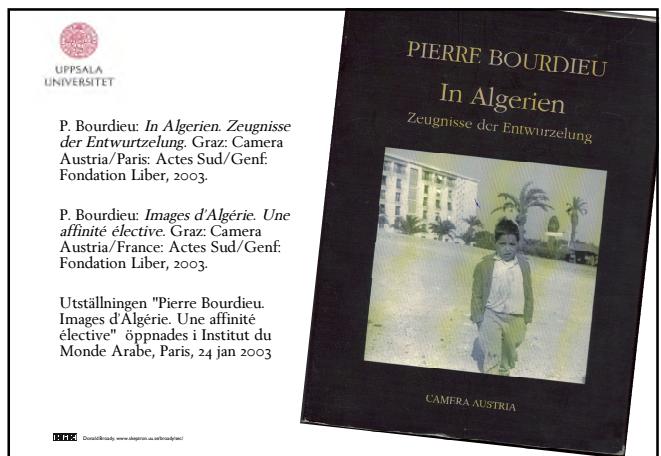
Habitus kan analyseras som förkroppsligt kapital.

15

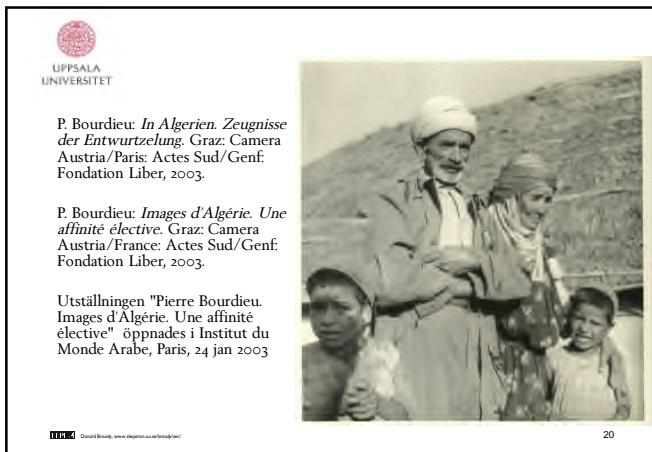

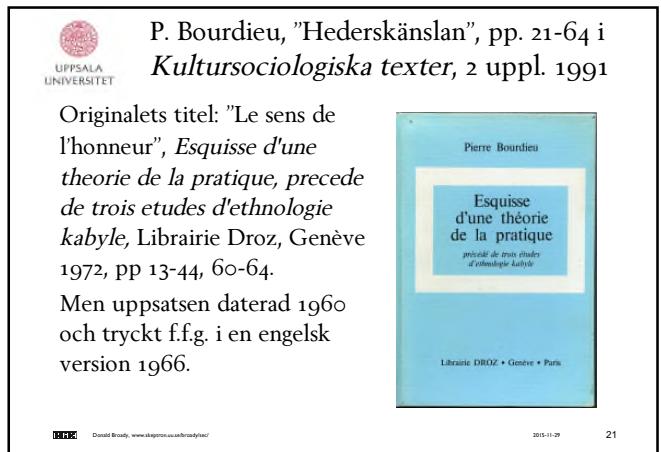
18

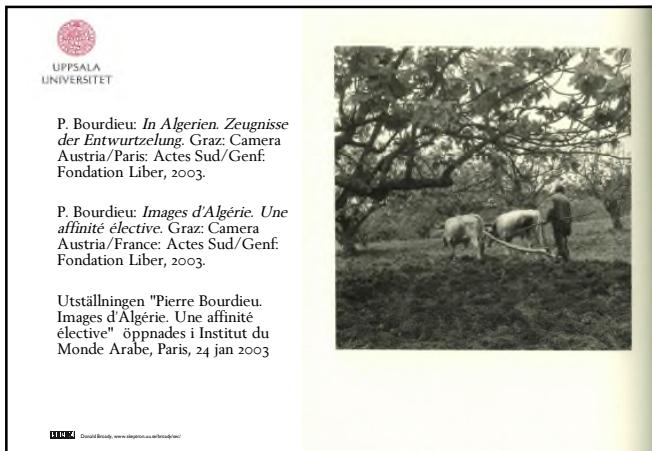
CAMERA AUSTRIA

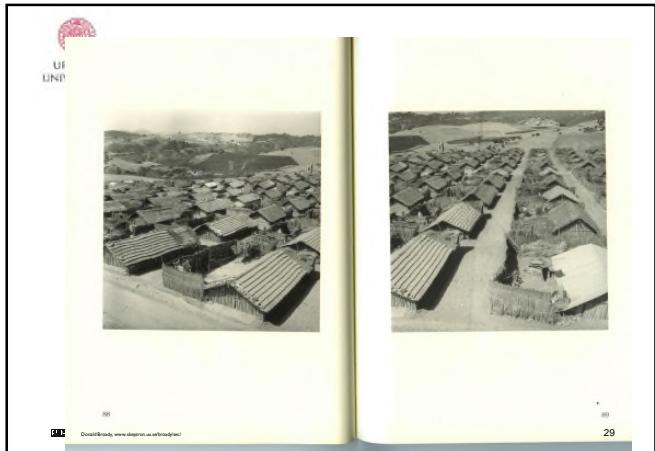
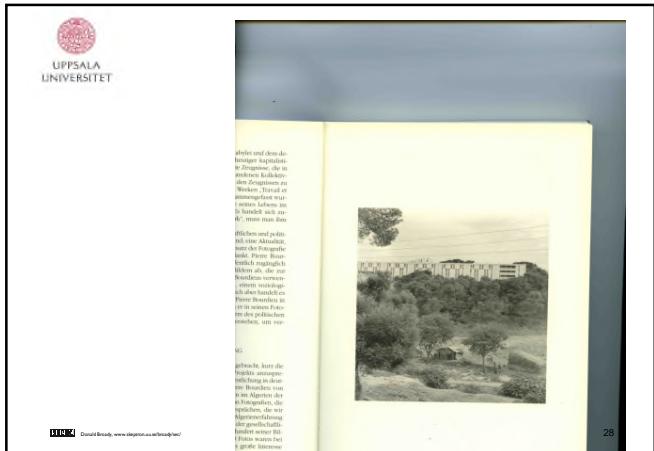
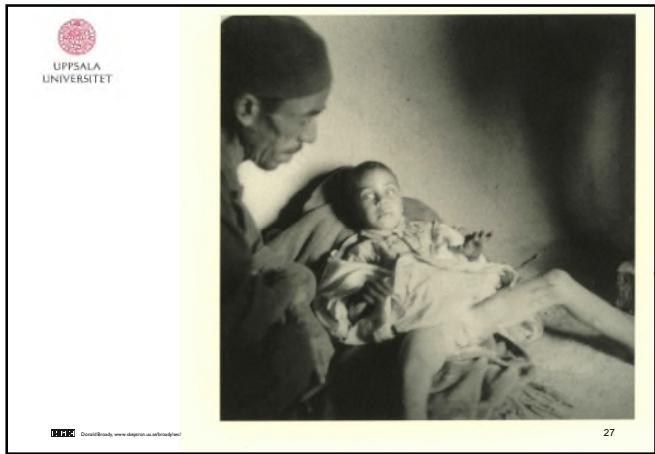
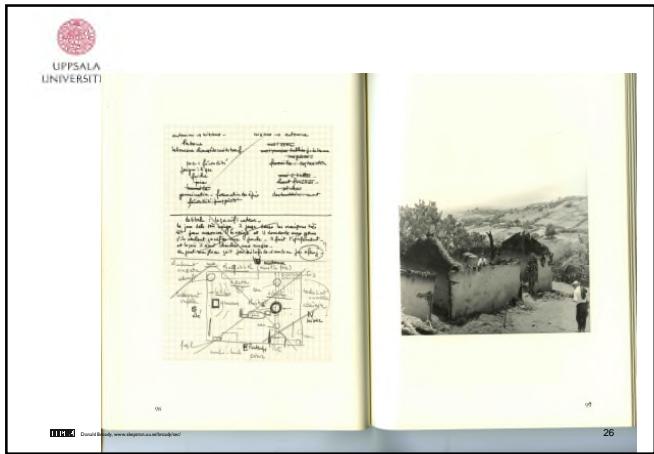
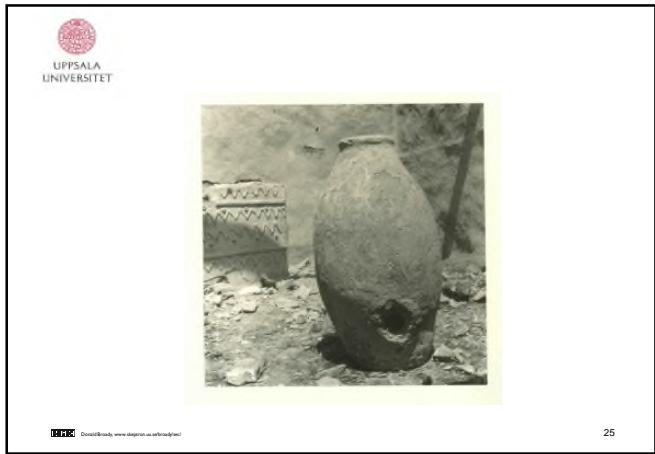
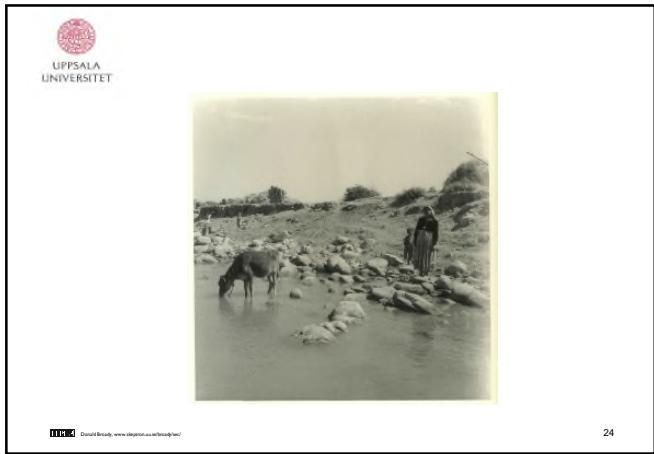
20

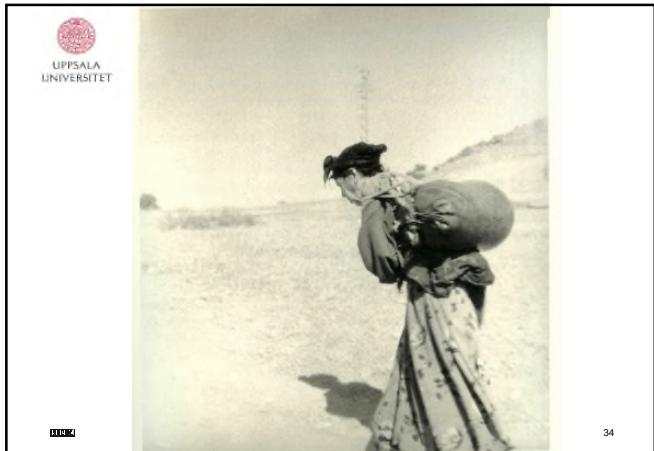
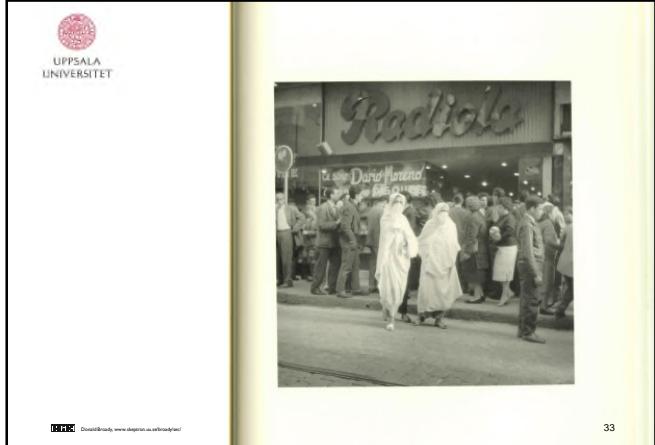
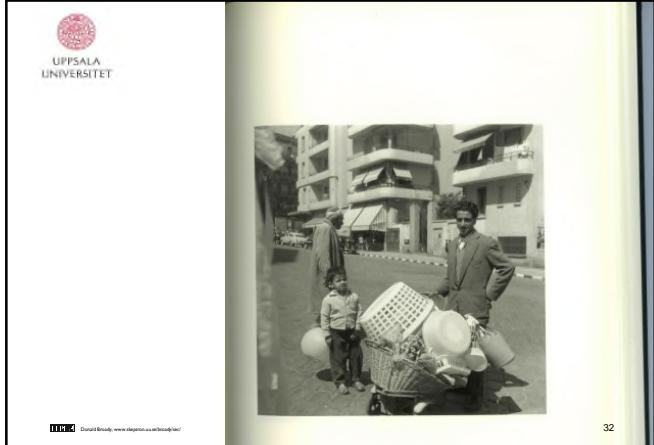
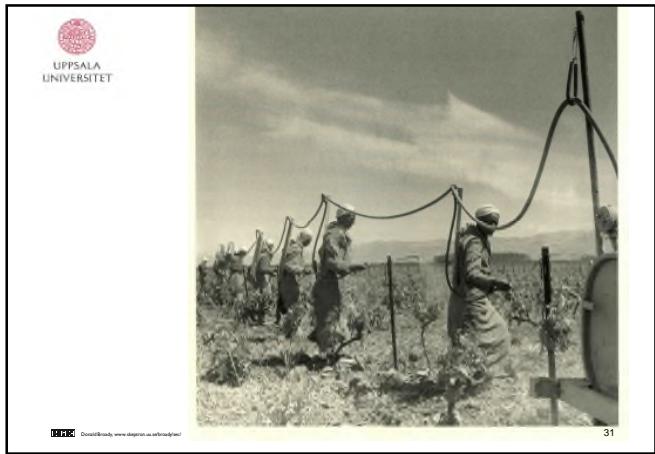
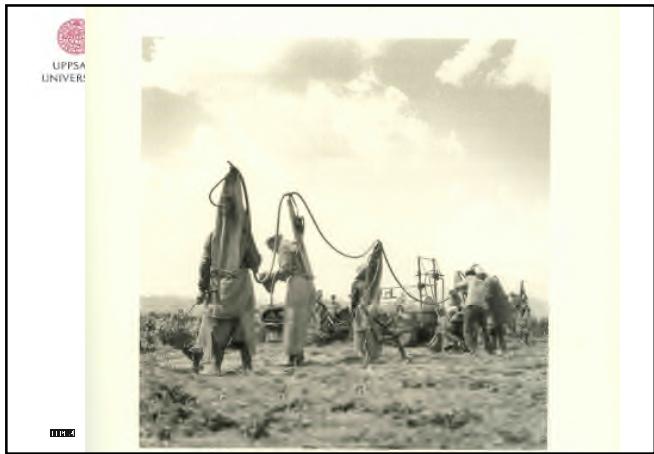

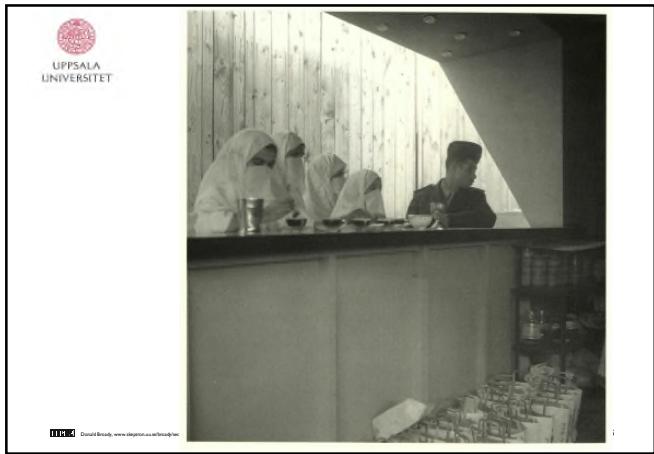
21

23

Skilj mellan begrepp och term!

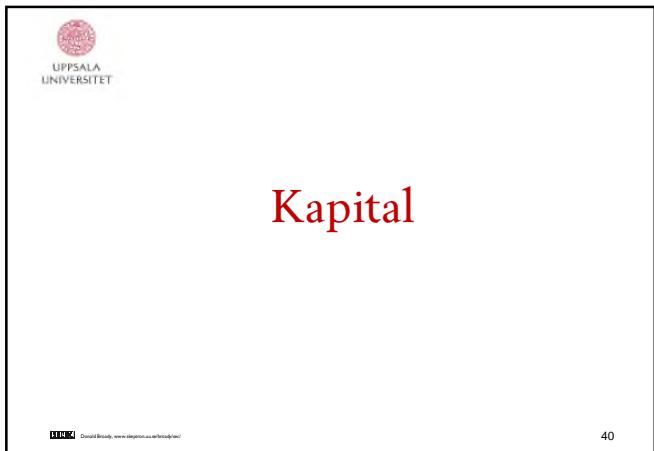
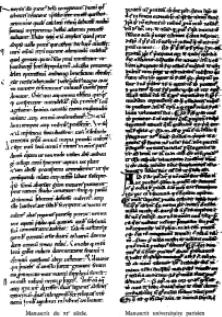
Begreppet symboliskt kapital är centralt redan i Bourdieus tidiga studie av hederskänslan (författad ca 1960)

Men han använde dåför tiden inte *termen* "symboliskt kapital" utan i stället en lång rad andra ord: "heder", "prestige", "renommé", "anseende"...

Detsamma gäller *begreppet* habitus som är viktigt i de tidiga studierna, men Bourdieu använde där med något enda undantag inte *termen* (ordet) "habitus" utan i stället ord som "etos", "hållning"...

P. Bourdieu, "Postface", pp. 133-167 i Erwin Panofsky:
Architecture gothique et pensée scolaistique.
Paris: Minuit, 1967. Bilderna sid. 155 och 153.

Kapital är enkelt sagt symboliska och materiella tillgångar som vinner erkännande

Olika arter av kapital:

- *kulturellt kapital* (kultiverat språkbruk och förtrogenhet med den s.k. finkulturna, förmågor som i Frankrike förvärvas främst i elitskolor),
- *socialt kapital* (släktband, vänskapsförbindelser, kontakter med gamla skolkamrater, kåranda), samt
- *ekonomiskt kapital* (materiella tillgångar samt kändedom om ekonomiens spelregler),
- jämte många mer speciella kapitalarter såsom "utbildningskapital", "vetenskapligt kapital", litterärt kapital".

En tillgång vilken som helst fungerar som *symboliskt kapital* i de sammanhang där den tillerkännes värde.

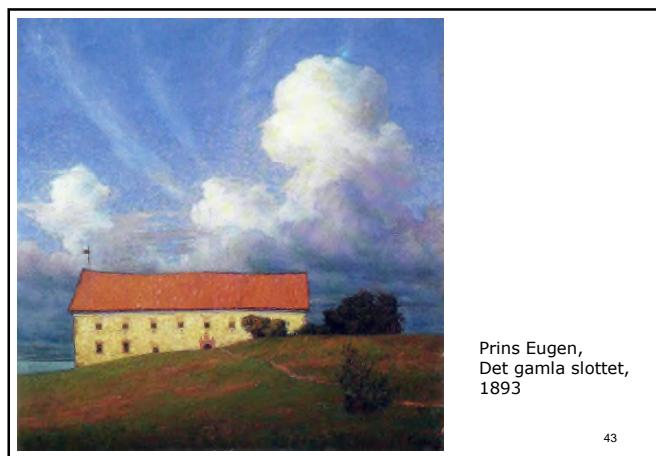
UPPSALA
UNIVERSITET

Symboliskt kapital Exempel från konstsociologin

Wistman, Christina G.,
Manifestation och avancemang. Eugen: konstnär, konstsamlare, mecenat och prins.
Acta Universitatis
Gothoburgensis, 2008.

42

Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec/

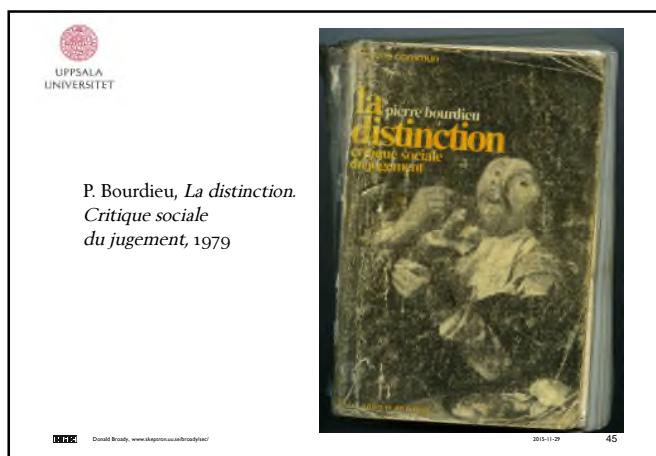

UPPSALA
UNIVERSITET

Det sociala rummet

44

Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec/

UPPSALA
UNIVERSITET

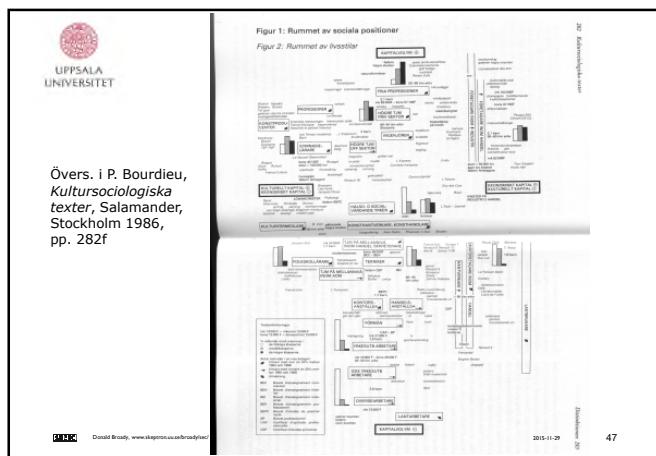
Karta över det sociala rummet och rummet av livsstilar

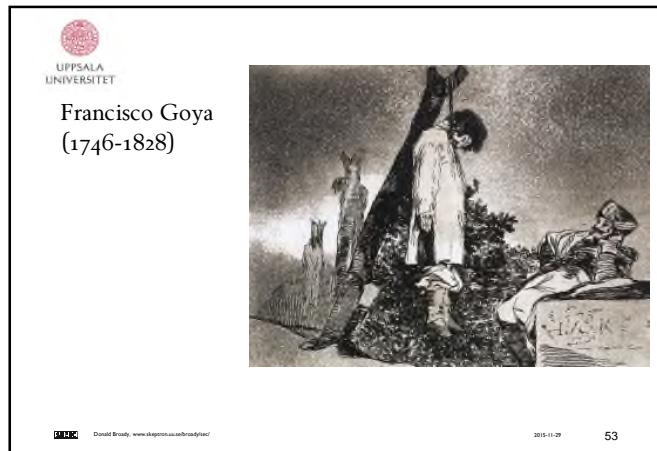
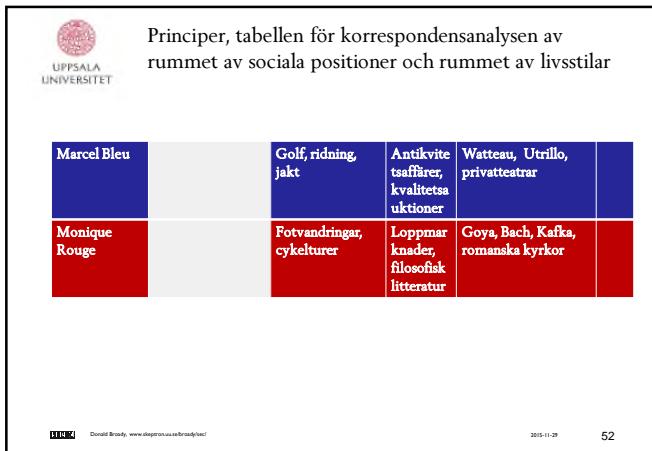
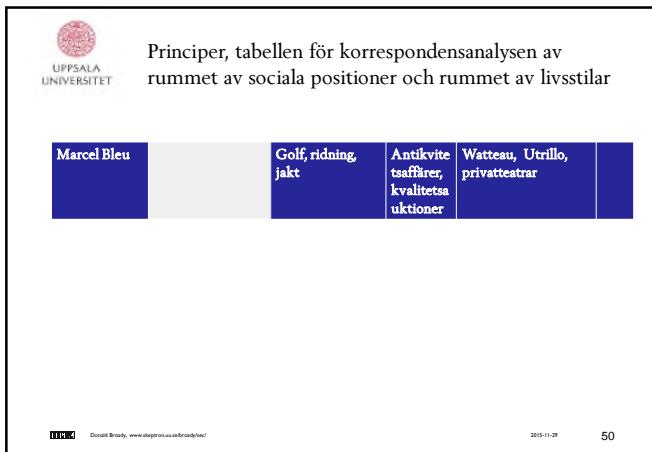
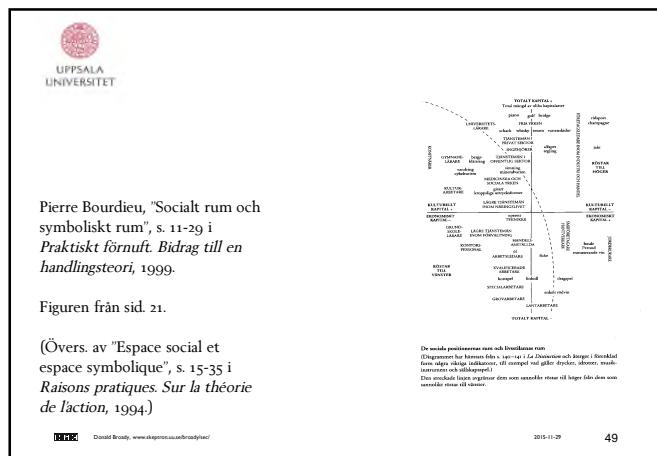
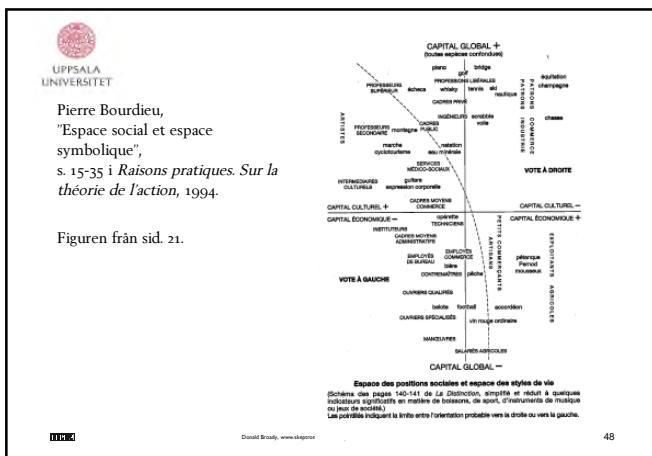
P. Bourdieu, *La distinction. Critique sociale du jugement*, 1979, p. 140f

Först publ. i P. Bourdieu & Monique de Saint Martin, "Anatomie du goût", *Actes de la recherche en sciences sociales*, n° 5, 1976, pp. 2-82 & 89-112.

46

Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec/

 UPPSALA
UNIVERSITET

Principer, tabellen för korrespondensanalysen av rummet av sociala positioner och rummet av livsstilar

Marcel Bleu	Golf, ridning, jakt	Antikvitets- tsäffärer, kvalitetsauktioner	Watteau, Utrillo, privatteatrar	
Monique Rouge	Fotvandringar, cykelturer	Loppmar- knader, filosofisk litteratur	Goya, Bach, Kafka, romanska kyrkor	
Sylvia Vert	Folkdans, långpromenader	Vävning, dramasövningar	Keramik	
Jules Gris	Belote, fotboll	Mekar med bilen	TV	

 UPPSALA
UNIVERSITET

Principer, tabellen för korrespondensanalysen av rummet av sociala positioner och rummet av livsstilar

↓

Supplementära variabler

Marcel Bleu	Företagsledare, 3 barn, inkomst 102 000 F	Golf, ridning, jakt	Antikvitete tsäffärer, kvalitetsauktioner	Watteau, Utrillo, privatteatrar	
Monique Rouge	Gymnasielärlare, 2 barn, inkomst 40 000 F	Fotvandringar, cykelturer	Loppmar knader, filosofisk litteratur	Goya, Bach, Kafka, romanska kyrkor	
Sylvia Vert	Bibliotekarie, 1 barn, inkomst 33 000 F	Folkdans, långpromenader	Vävning, dramasövningar	Keramik	
Jules Gris	Diversebutare, 4 barn, inkomst 13 000 F	Beolute, fotboll	Mekar med bilen	TV	

P. Bourdieu,
La distinction. Critique sociale du jugement,
 1979, p. 140f

The diagram illustrates Bourdieu's three forms of capital: EKONOMISKT KAPITAL (Economic Capital) in blue, KULTURELLT KAPITAL (Cultural Capital) in red, and SOCIALT KAPITAL (Social Capital) in green. The diagram shows how these capitals interact and are produced through various social and economic processes.

UPPSALA
UNIVERSITET

Fält

 IFEW | Conrad Brody, www.ifew.uu.se/brody/

63

UPPSALA
UNIVERSITET

Fält

Generellaste tänkbara definition:

Ett fält är ett system av relationer mellan positioner.

Ett socialt fält (= konkurrensfält, kampfält) är ett system av relationer mellan mänskor, grupper eller institutioner som har något gemensamt som står på spel i striderna dem emellan. De är mer beroende av vandra, dvs. av kollegerna och konkurrenterna, än av omvälvrdelen.

Ett fält definieras av den särskilda arten av kapital, kallat fältspecifikt kapital, som där tillerkänns särskilt stort värde, t.ex. konstnärligt kapital inom konstens fält.

Mest autonoma är de kulturella fälten (= fält för produktion av kulturella tillgångar), dvs. konst, litteratur, vetenskap, religion.

Maktens fält (= maktfältet) är systemet av relationer mellan alla arter av kapital som kraftfulla dominansverkningar i ett samhälle.

PDF www.sklagron.uu.se/broady/index.html

2015-11-29

64

UPPSALA
UNIVERSITET

Maktfältet

Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/65/

65

UPPSALA
UNIVERSITET

Det sociala rummet och maktfältet (2)

P. Bourdieu, *La distinction. Critique sociale du jugement*, 1979, p. 140f

Den dominerande klassen
Medelklasserna
De folkliga klasserna

Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/67/

67

UPPSALA
UNIVERSITET

Det sociala rummet och maktfältet (3)

Hela det sociala rummet

Maktfältet

Maktfältet = systemet av relationer mellan samtliga viktiga kapitalarter i ett samhälle

← Den dominerande klassen
← Medelklasserna
← De folkliga klasserna

Fritt efter P. Bourdieu. Se t.ex. *La noblesse d'État. Grandes écoles et esprit de corps*, Minuit, Paris 1989 och *Sur l'État. Cours au Collège de France (1989-1992), Raisons d'agir*/Seuil, Paris 2012.

Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/68/

68

UPPSALA
UNIVERSITET

Det sociala rummet och maktfältet (4)

Hela det sociala rummet

Maktfältet = systemet av relationer mellan samtliga viktiga kapitalarter i ett samhälle

← Den dominerande klassen
← Medelklasserna
← De folkliga klasserna

Fritt efter P. Bourdieu. Se t.ex. *La noblesse d'État. Grandes écoles et esprit de corps*, Minuit, Paris 1989 och *Sur l'État. Cours au Collège de France (1989-1992), Raisons d'agir*/Seuil, Paris 2012.

Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/69/

69

UPPSALA
UNIVERSITET

Kulturella fält

Främst:

- konst
- litteratur
- vetenskap
- religion

Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/70/

70

UPPSALA
UNIVERSITET

P. Bourdieu, "Amatörfotografen", pp. 65-79 i *Kultursociologiska texter*, 2 uppl. 1991.

Utdrag ur
Un art moyen.
Essai sur les usages sociaux de la photographie,
1965

Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/71/

Fotografiet exempel på ett område som sent blev ett (produktions)fält

Ännu inget (produktions)fält när Bourdieu genomförde sin undersökning på 1960-talet.

Om det svenska fotografiska fältets uppkomst (ca 1980) och död (i och med postmodernismens segertåg på 1990-talet), se Niclas Östlinds verk *Fotografi i Sverige 1970–2014*, Bokförlaget Arena, Lund 2015
– summa tolv böcker i två boxar, nära 2 000 sidor, nio kilo.

UPPSALA
UNIVERSITET
Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/loc/

72

UPPSALA
UNIVERSITET

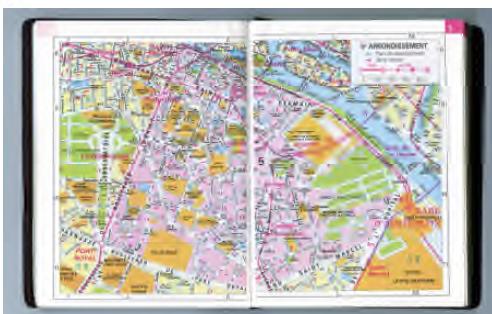
P. Bourdieu,
Homo academicus,
1984

UPPSALA
UNIVERSITET
Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/loc/

73

Paris, 5:e arrondissementet

UPPSALA
UNIVERSITET
Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/loc/

75

Paris, 5:e arrondissementet, detalj

Sorbonne
Collège de France
Lycée Louis Le Grand
5e sectionen av l'École pratique
Lycée Henri IV
École Normale Supérieure, rue d'Ulm

UPPSALA
UNIVERSITET
Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/loc/

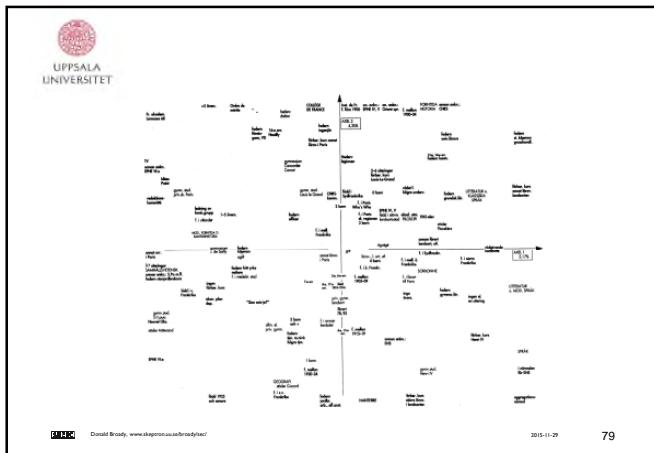
77

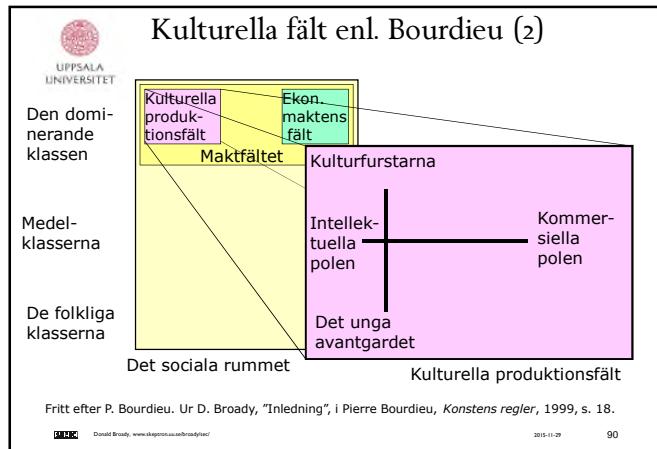
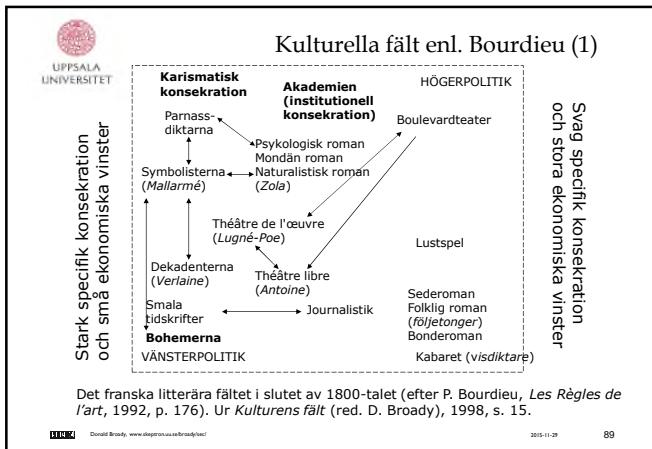
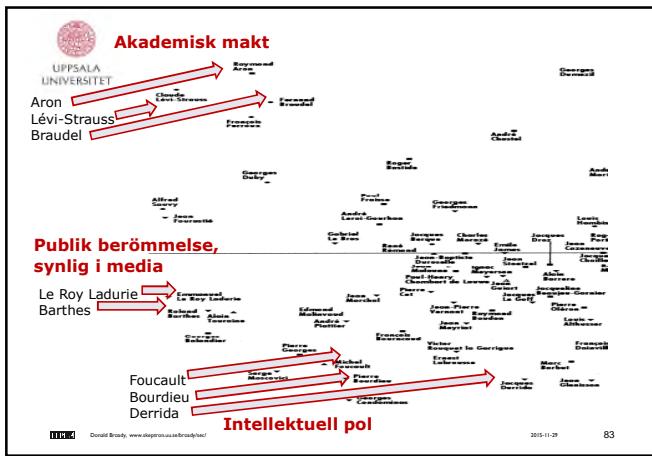
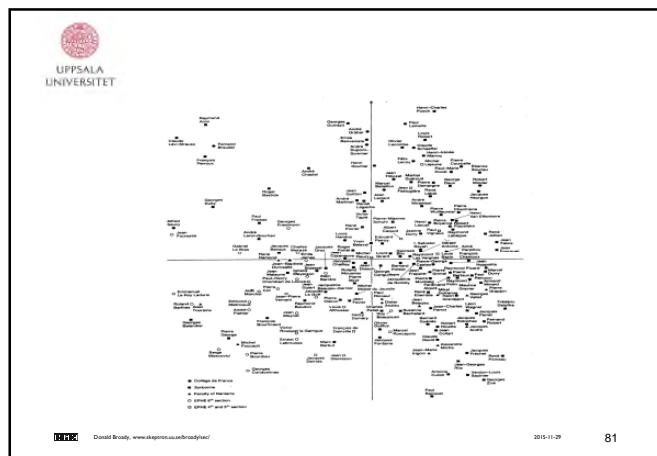
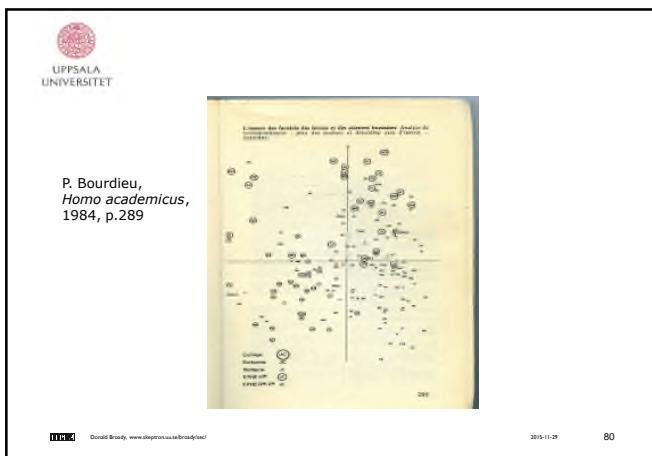
Illustration av underlaget för korrespondensanalyserna i Bourdieu, *Homo academicus*, 1984

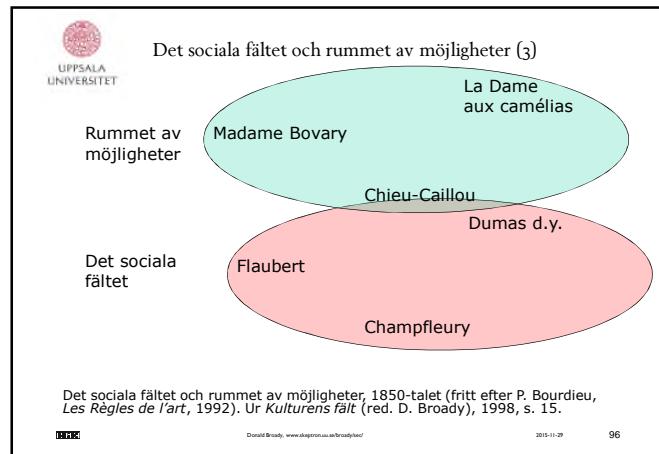
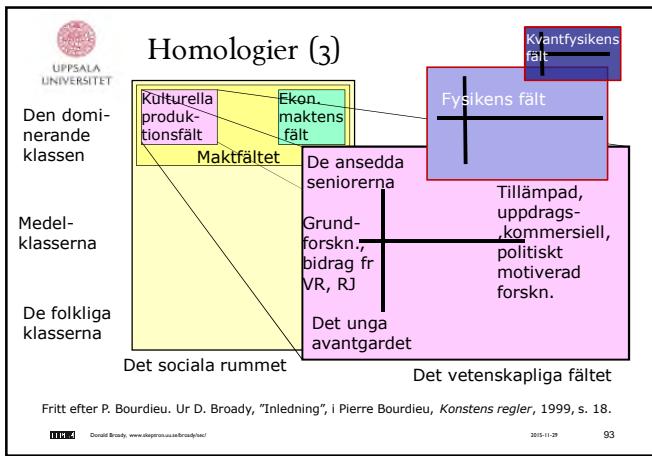
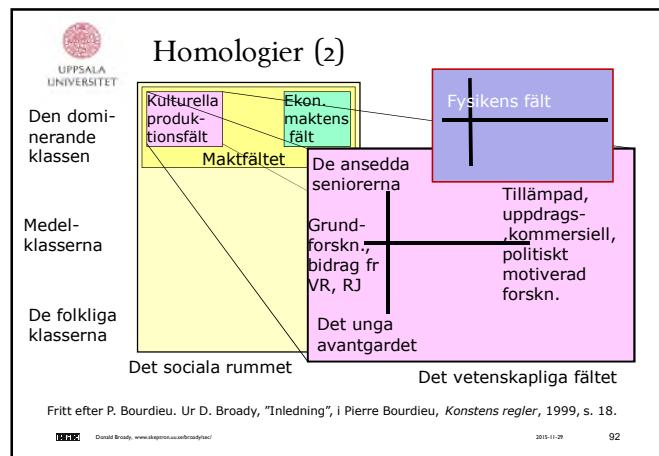
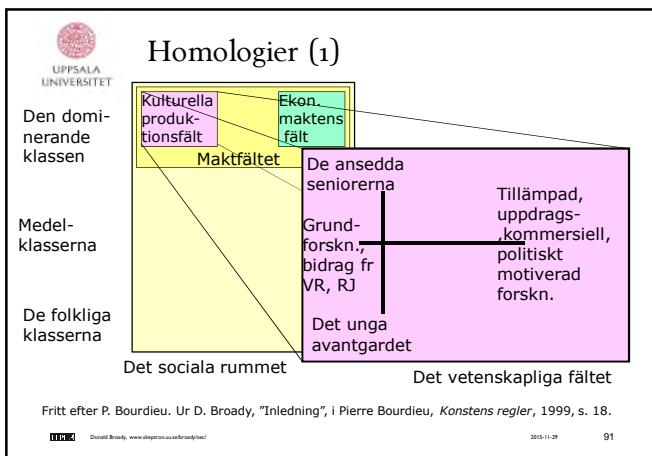
	Född	Gymnasium	Classes préparatoires	Högre utb.	Antal citeringar i Social science Citation Index	Antal barn
Michel Foucault	1926	i Poitiers	Lycée Henri IV, Paris	École normale supérieure, rue d'Ulm, Paris		
Jacques Derrida	1930	i Algeriet	Lycée Louis le Grand, Paris	École normale supérieure, rue d'Ulm, Paris		
Pierre Bourdieu	1930	i Pau i Béarn	Lycée Louis le Grand, Paris	École normale supérieure, rue d'Ulm, Paris	2 400	3

UPPSALA
UNIVERSITET
Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/loc/

78

Autonomin

Ett kulturellt område är ett fält bara under förutsättning att det är tillräckligt autonomt.

Donald Broady, www.dieprison.us/broady1c/ 2015-11-29 97

Tumregler till ledning för bedömning av graden av autonomi

Donald Broady, www.dieprison.us/broady1c/ 2015-11-29 98

Tumregler till ledning för bedömning av graden av autonomi (1)

Att ett fält, lät säga det litterära fältet, är autonomt innebär att det bland annat besitter

- sin egen **specifika art av kapital** (det litterära kapitalet är det anseende som vissa genrer, verk, författare eller kritiker åtnjuter; detta kapital existerar även i förkropligt tillstånd, nämligen i form av en författares eller kritikers förmåga att handskas med litteraturens verkningsmedel och kännedom om tidigare och aktuella strider inom litteraturens fält).
- en **grundstruktur** definierad av dels en polaritet som ställer de mest erkända författarna och genrerna mot de ringaktade eller okända, dels en polaritet som ställer stora innehav av litterärt kapital mot små innehav.

Tumregler till ledning för bedömning av graden av autonomi (2)

- ett eget "**rum av möjligheter**", det vill säga ett utbud av t.ex. genrer och verkningsmedel som står till buds för författare vid en given tidpunkt (ett autonomt fält har en struktur som liknar strukturen hos detta rum av möjligheter; det finns med andra ord dels ett socialt fält där ställningarna intas av olika läger bland författarna, dels ett homologt rum av möjligheter som inrymmer de tillgängliga ställningstagandena och litterära genrerna och verkningsmedlen).
- en "**omvänt ekonomi**", varmed avses att deltagarna värderar det litterära kapitalet högt, blundar för verksamhetens materiella betingelser och nedvärderar försäljningssiffror och andra "världsliga" mått på framgång (denna omvänta ekonimi är mest framträdande i den region av av fältet där det specifika kapitalet väger tyngst, i det litterära fältet således den region där de renodlat litterära kvaliteterna är utslagsgivande).

Tumregler till ledning för bedömning av graden av autonomi (3)

- egna slag av **inträdeskrav, insatser** i spelet, **vinster** (belöningen består främst i att vinna erkännande och anseende som författare eller kritiker).
- egna troföreställningar (som Bourdieu benämner **doxa**).
- ett eget slags drivkrafter, engagemang, hängivenhet, intresse (Bourdies term är **är illusio**) som sporrar deltagarna att göra sina insatser i spelet.
- egna inrätningsar som hallstämplingar verken och författarna (Bourdies term är "**konsektrationsinstanser**", exempel är litteraturkritiken, de mest välrenommerade förlagen, litteraturhistorikerna, akademien).

Tumregler till ledning för bedömning av graden av autonomi (4)

- en förmåga att till fältets egen logik **översätta** teman och diskussioner som importeras från omvärlden (såsom när sociala eller politiska frågor transformeras till frågor om litterär stil).
- samt att man inom fältet fäster vikt vid att **skriva fältets egen historia**.

Tumreglerna citerade från s. 51-52 i D. Broady: "Nätverk och fält", pp. 49-72 i *Sociala nätverk och fält* (red. Håkan Gunneriusson), Opuscula Historica Upsaliensia 28, Uppsala universitet, 2002.

SLUT

www.skeptron.uu.se/broady/sec/